CUDES JOURNAL CURRENT DEBATES IN SOCIAL SCIENCES

Akgün, O. S. & Oğuz Erdoğan, F.. (2023). Yapı İşlerinde Çalışan İş Güvenliği Uzmanlarının İş Sağlığı ve Güvenliği'ne Yaklaşımlarının İncelenmesi. *Journal of Current Debates in Social Sciences*, 6(2),131-146.

Research Article

Yapı İşlerinde Çalışan İş Güvenliği Uzmanlarının İş Sağlığı ve Güvenliği'ne Yaklaşımlarının İncelenmesi

Investigation of Occupational Health and Safety approaches of Occupational Safety Experts Working in Construction Works

Osman Seyit AKGÜN
Kocaeli Üniversitesi
osmanseyitakgun@gmail.com
ORCID: 0000-0002-7573-4338

Doç. Dr. Fatma OĞUZ ERDOĞAN
Kocaeli Üniversitesi
fatma.erdogan@kocaeli.edu.tr
ORCID: 0000-0001-7030-2918

DOI: http://dx.doi.org/10.29228/cudes.71279

Article Info

Received: 24.07.2023
Accepted: 08.11.2023

Keywords: İş güvenliği uzmanı, İş sağlığı ve güvenliği, Yapı işleri.

Öz

İş sağlığı ve Güvenliğine ilişkin İş yeri Tehlike Sınıfları Tebliğine göre yapı işleri çok tehlikeli sınıfta yer almaktadır. Yapı işlerine ait birtakım faktörler bu iş kolunda yaşanan iş kazalarının ve ölümlerin sayısının fazla olmasına neden olmaktadır. Sosyal Güvenlik Kurumu istatistik verilerine göre yapı işlerinde meydana gelen iş kazaları oldukça yüksektir. Bu yüksek kaza sayıları göz önüne alındığında iş sağlığı ve güvenliği profesyonellerinin görev aldıkları işletmelerdeki iş sağlığı ve güvenliğine olan yaklaşımlarının son derece önemli olduğu anlaşılmaktadır. Bu çalışmada, iş sağlığı ve güvenliği profesyonellerinin çalışma yaşamı ve koşullarının incelenmesi, çalışanların sorunlarının belirlenerek bilimsel bir yaklaşımla çözüm önerilerinin geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Bu sebeple iş sağlığı ve güvenliği profesyonellerinin sorunları ve bu sorunlara bakış açılarının belirlenmesine yönelik 23 soruluk anket hazırlanmıştır. Anket soruları yapı işlerinde çalışan iş sağlığı ve güvenliği uzmanlarına yöneltilmiştir. Alınan cevaplar değerlendirilerek iyileştirme ve çözüm önerileri belirlenmiştir.

Makale Bilgisi

Geliş: 24.07.2023
Onay: 08.11.2023

Anahtar sözcükler:
Occupational Safety Specialist, Occupational Health and Safety, Construction Works.

Abstract

According to the Workplace Hazard Classes Communiqué on Occupational Health and Safety, construction works are in the very dangerous class. A number of factors related to construction works cause the number of work accidents and deaths in this sector to be high. According to the statistical data obtained from Social Security Institution, the number of occupational accidents occur in construction works are quite high. Considering this high number of accidents, it is understood that the approach of occupational health and safety professionals to occupational health and safety in the enterprises where they work is extremely important. In this study, it is aimed to investigate the working life and conditions of occupational health and safety professionals, to determine the problems of the employees and to develop solutions with a scientific approach. For this reason, a 23-question survey was prepared to determine the problems of occupational health and safety professionals and their perspectives on these problems. Survey questions were directed to occupational health and safety experts working in construction works. By evaluating the answers received, improvement and solution suggestions were determined.

1. GİRİŞ

Türkiye' de yapı işleri inşaat sektörü geniş çaplı bir sektörel yapıya sahip olup içerisinde çokça çeşitli sayıda işkolunu bir arada barındırmaktadır. Yapı işleri alanı birçok işkolunu içinde bulundurması sebebiyle birtakım sorunları da barındırmaktadır. SGK istatistiklerine göre 2022 yılında da iş kazası sonucu ölüm en çok inşaat işlerinde yaşanmıştır. 2022 yılında inşaat işyerlerinde meydana gelen 36.652 iş kazasında 422 çalışan hayatını kaybetmiştir. Böylelikle 2022 yılında iş kazası sonucu hayatını kaybedenlerin %27,81'inin yapı işleri ile ilgili bir işte çalışmış olduğu belirlenmektedir (SGK İstatistik Yıllıkları 2022).

Ülkemizdeki sanayileşme ile teknolojik alandaki gelişmelerin artış göstermesi nedeni ile üretim faaliyetleri daha karmaşık bir durum almaya başlamış ve beraberinde işyeri içerisindeki çalışanların güvenlik ve sağlıkları yönünden birtakım problemler meydana gelmeye başlamıştır. Bu sebeple işyerlerini güvenli hale getirmek amacıyla birtakım önlemlerin alınması gerekliliği ortaya çıkmıştır. Bu durum da işletmelerde iş sağlığı ve güvenliğinin proaktif bir yaklaşımla sağlanması gerekliliğini ön plana çıkarmaktadır (Kandemir 2020).

Çalışma hayatında sürekli olarak değişen ve gelişen üretim proseslerine bağlı olarak meydana gelen iş güvenliği risklerine karşı iş güvenliği farkındalığının oluşturulmasında en etkin faaliyetlerden birinin eğitim olduğu söylenebilir. İşletmelerde verilen iş sağlığı ve güvenliği eğitimleri etkin bir şekilde verildiğinde, çalışanlar tarafından işletmelerde olan risk ve tehlike karşısında güvenli davranış farkındalığı kazandırılmış olur. Çalışanlara verilecek olan iş sağlığı ve güvenliği eğitimleri ile çalışanlar güvenli davranış sergileme konusunda bilinçlendirilmesiyle, işletmedeki tehlike ve riskler konusunda bilgi, fikir paylaşımının etkin olduğu güvenli bir çalışma ortamı beraberinde ise güvenlik kültürü oluşumunu sağlayabilmenin adımları atılmış olacaktır (Saral 2017).

İş yerlerinde iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması ve mevcut güvenlik ve sağlık durumlarının iyileştirilmesi için işveren ve çalışanların görev, yetki, sorumluluk, hak ve yükümlülükleri 2012 yılında kabul edilen 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu ile düzenlenmiştir (İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu 2012). İş sağlığı ve güvenliği açısından işin özelliği, işin her aşamasında kullanılan veya ortaya çıkan maddeler, iş ekipmanları, üretim yöntemleri, çalışma ortam ve şartları ile ilgili tüm hususlar dikkate alınarak iş yerleri için tehlike sınıfları belirlenir. Yapı işleri, İş sağlığı ve Güvenliğine ilişkin İşyeri Tehlike Sınıfları Tebliğine göre çok tehlikeli sınıfta yer alır. Yapı işlerinde yapılan işlerin geçici olması, işlerin farklı çalışanlarca eş zamanlı yapılması, mevsimsel faktörler, risk kaynaklarının birbirlerini etkilemesi, eğitim düzeylerinin düşük olması ve kayıt dışı gibi nedenler yapı işlerinde iş kazalarının ve kayıpların fazla olmasına sebep olmaktadır. İş Sağlığı ve Güvenliği kavramının temelinde; çalışanların, işletmenin ve üretimin işten ve iş yeri ortamından karşı karşıya kaldıkları tehlikelere karşı korunması yer almaktadır. Yapı işlerinde iş sağlığı ve güvenliği hizmetinin sağlanması amacıyla işyerinin çalışan sayısı dikkate alınarak, sayısı ve çalışma süresi belirlenecek olan ve iş sağlığı ve güvenliği profesyonelleri olarak da adlandırılan iş güvenliği uzmanı, iş yeri hekimi ve diğer sağlık personeli görevlendirmesinin yapılması gereklidir. Yapı işlerinde önemli aktörlerden biri olan iş güvenliği uzmanlarının çalışma hayatıyla ilgili görüşleri sektördeki iş kazalarını, meslek hastalıklarını ve tüm kayıpları önleyebilmek açısından oldukça önemlidir.

2. AMAÇ

Bu çalışmanın amacı, yapı işlerinde çalışan iş güvenliği uzmanlarına çalışma hayatı ve koşullarıyla ilgili çeşitli sorular sorularak alınan cevaplar doğrultusunda iyileştirme sağlayabilmek ve çözüm önerilerini değerlendirmektir. Böylece yapı işlerinde iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarının geliştirilmesi, kalıcı ve sistemli bir iyileşme sağlanması için yapılması gerekenlerin belirlenmesi, ileride yapılacak planlama çalışmalarına kaynak oluşturması amaçlanmıştır.

3. YÖNTEM

Yapı işlerinde her çalışanın sahip olduğu bilgi, beceri, yetenek seviyesi ve uzmanlık alanına göre farklı olarak sorumluluk, görev ve yetkileri bulunmaktadır. Her bir çalışan, çalışma hayatı içerisinde üretim ve sürdürülebilirliğin ana bileşenidir. Bu nedenle çalışma ortamında iş sağlığı ve güvenliği önlemlerinin kapsamlı bir biçimde ve eksiksiz olarak alınması sağlanmalıdır. Aksi halde sağlıksız ortamlar; güvensiz hareketler ve güvensiz durumlardan kaynaklı olarak meslek hastalıkları, iş kazaları ve kayıplar meydana getirmektedir. Yapı işlerinde meydana gelen ölümlü iş kazalarının sayısı

oldukça yüksektir. Bu sebeple bu sektör için iş güvenliği uzmanlarının görüşlerini ve deneyimlerini değerlendirmek olabilecek iş kazalarını ve kayıpları önleyebilmek için çok önemlidir.

Çalışmada; ilk ağızdan güncel bilgileri edinmek için yapı işlerinde halihazırda yürütülen işlerin taraflarından biri olan iş güvenliği uzmanlarının çalışma hayatıyla ilgili görüşlerini tespit etmek amacıyla, yapı işlerinde çalışan veya daha önce çalışmış olan iş güvenliği uzmanlarıyla anket çalışması yapılmıştır. Anket yirmi üç adet açık uçlu sorudan oluşmaktadır. Anket soruları aynı firma altında 50 çalışanı olan iş güvenliği uzmanlarına bilgisayar ortamında e-posta yoluyla gönderilmiştir. Sorulan soruları cevaplamaları için bir aylık süre verilmiştir.

Anket çalışmasına 27 iş güvenliği uzmanı geri dönüş yapmıştır. Geri dönüş yapılan anket sorularına verilen cevaplar tek tek incelenerek, benzer cevaplar gruplandırılarak yorumlanmıştır. Bu değerlendirme sonucunda bulgular yorumlanarak tartışmaya açılmıştır.

İş güvenliği uzmanlarının verdiği cevaplar yalnızca akademik çalışma kapsamında kullanılacak olup kişisel bilginin gizliliğini garanti altına almak amacıyla isimleri talep edilmemiştir. Bu çalışmada örneklem üzerinde anket çalışması uygulayabilmek için 18.03.2022 tarihinde E-10017888-100-205786 sayılı Fen ve Mühendislik Bilimleri Etik Kuruluna başvuru yapılarak anket çalışması uygulayabilme onayı alınmıştır. Çalışmada kullanılacak olan anket soruları 23 tane açık uçlu sorulardan oluşmaktadır. Bu sorulara verilen cevaplarla yapı işlerinde mevcut durumun belirlenmesi ve mevcutta yaşanan sorunların tespit edilmesi ön görülmüştür.

4. BULGULAR ve TARTIŞMA

Ankete katılan katılımcıların demografik özellikleri Tablo 1'de gösterilmektedir.

Tablo 1'de yer alan veriler değerlendirildiğinde katılımcıların 12'sinin 24-30 yaş grubunda, 11'inin 31-40 yaş grubunda, 4'ünün 41-50 yaş grubunda olduğu; 10'unun kadın ve 17'sinin erkek olduğu; 8'inin ön lisans, 8'inin lisans ve 11'inin yüksek lisans mezunu olduğu; 15'inin evli, 12'sinin bekar olduğu; 9'unun 1-5 yıl, 13'ünün 6-10 yıl, 4'ünün 11-15 yıl ve 1'inin 16-20 yıl aralığında tecrübeli olduğu gözlemlenmektedir.

Tablo 1: Katılımcıların Demografik Özellikleri

Özellikler	Frekans (n)	Oran (%)
Yaş		
24-30	12	44,44
31-40	11	40,74
41-50	4	14,82
Cinsiyet		
Kadın	10	37,04
Erkek	17	62,96
Eğitim Durumu		
Ön lisans	8	29,63
Lisans	8	29,63
Yüksek Lisans	11	40,74
Medeni Durum		
Evli	15	55,56
Bekar	12	44,44
Tecrübe Süresi		
1-5 Yıl	9	33,33
6-10 Yıl	13	48,15
11-15 Yıl	4	14,82
16-20 Yıl	1	3,70

Bu bölümde anket sonuçlarının ayrı ayrı gruplandırılarak, değerlendirilmesi ve sonuçları tablolar ile verilmiştir.

Araştırmaya katılan iş güvenliği uzmanlarına, 'danışmanlık / rehberlik etmiş olduğunuz çalışanlar ve işverenlerin iş sağlığı ve güvenliği çalışmalarına katılımlarını nasıl değerlendirdikleri araştırılmıştır. İş

güvenliği uzmanlarının bu soruya verdikleri yanıtlar Tablo 2'de gösterilmiştir. Buna göre; çalışanların çalışmalara katılma oranı %29,63, katılmayanların oranı %44,44 ve yasal zorunluluk sebebiyle katılım oranı ise %25,93 olarak belirlenmiştir. İşverenlerin çalışmalara katılma oranı %29,63, katılmayan işverenlerin oranı %40,74 ve yasal zorunluluk sebebiyle katılma oranı ise %29,63 olarak belirlenmiştir.

Tablo 2: Çalışanlar ve İşverenlerin İSG Çalışmalarına Katılma/Katılmama Durumları

İSG çalışmalarına katılma/katılmama	Çalışan (n)	% Oran	İşveren (n)	% Oran
Çalışmalara katılıyor	8	29,63	8	29,63
Çalışmalara katılmıyor	12	44,44	11	40,74
Yasal zorunluluktan katılıyor	7	25,93	8	29,63
Toplam	27	100,00	27	100,00

Çalışanların %55,56 ve işverenlerin %59,26 oranıyla gerek isteyerek gerek yasal zorunluluktan dolayı çalışmalara katıldıkları tespit edilmiştir. Çalışanların yaklaşık %44' ü, işverenlerin ise %41' inin İSG çalışmalarına hiç katılmadıkları görülmüştür. Tülü (2014) tarafından yapılan çalışmada işverenlerin iş güvenliği uzmanlarını görevlendirmedeki asıl amaçlarının sorumluluklarını devretmek olduğunu düşünen iş güvenliği uzmanlarının oranının %27 olduğu belirtilmiştir (Tülü 2014).

İş sağlığı ve güvenliği kültürü açısından, İSG çalışmalarına hem çalışan hem işverenlerin önemli bir oranda katılmıyor olmaları dikkat çekicidir. İş sağlığı ve güvenliği çalışmaları hem çalışanların hem de işverenlerin birlikte uyum içerisinde, güvenlik kültürünü sağlamasıyla başarıya ulaşabilmektedir.

Çalışmada kullandığımız bir diğer soru ile çalışma alanlarına ilişkin gözlem, denetim izleme süreçlerinde yaşanan sorunlar araştırılmıştır. Konu ile ilgili soruya bir kişi birden fazla cevap vermiştir. Toplam 33 cevap elde edilmiş ve buna göre değerlendirme yapılmıştır. İş güvenliği uzmanlarının bu amaçla yöneltilen soruya verdikleri cevaplar Tablo 3'te gösterilmiştir. Buna göre, çalışma alanındaki gözlem denetim izleme süreçleriyle ilgili yaşanan sorunlar yaklaşık %42 oranıyla işveren ile ilgili, yaklaşık %48 oranıyla çalışan ile ilgili, yaklaşık %3 oranında denetimlerin etkin olmaması ile ilgilidir. Uzmanlar yaklaşık %6 oranıyla hiç sorun yaşanmadığını belirtmişlerdir.

Tablo 3: Çalışma Alanlarında Gözlem, Denetim İzleme Süreçlerinde Yaşanan Sorunların İncelenmesi

Gözlem, denetim ve izleme süreçleri	Katılımcı Sayıları (n)	% Oran
İşveren ile ilgili sorunlar	14	42,42
Çalışanlar ile ilgili sorunlar	16	48,49
Denetimlerin etkin olmayışı	1	3,03
Sorun görülmedi	2	6,06
Toplam	33	100,00

İş güvenliği uzmanlarına göre çalışma alanlarında gözlem, denetim, izleme süreçleriyle ilgili %91 oranıyla çalışan ve işveren ile sorun yaşanmaktadır. Bu sorunlar; işveren ve çalışan açısından henüz güvenlik kültürünün oluşmaması, işverenlerin imalat ve üretim odaklı olmaları ve çalışanlarda ise İSG bilincinin oluşmaması şeklinde sıralanabilir. Namal vd. (2016) tarafından yapılan çalışmada iş güvenliği

uzmanlarının işverenlerle ilgili karşılaştıkları sorunlar; İSG uygulamalarını önemsememeleri ve içselleştirememeleri, iş güvenliği uzmanlarının öneri ve uyarıları dikkate almamaları, İSG uygulamaları için ikna edilememeleri ve sorumluluklarının farkında olmamaları şeklinde belirtilmiştir (Namal, Kanver ve Kavas 2016:146-164). İş sağlığı ve güvenliği kültürünün oluşmasında gözlem, denetim, izleme süreçleri önemli bir yere sahiptir. Bu alanlarda yaşanan sorunlara odaklanmak önem arz etmektedir.

Çalışmada bir diğer soru ile, iş güvenliği uzmanlarının yapı işlerindeki çalışma alanlarındaki iş sağlığı ve güvenliği kültürünü nasıl değerlendirdikleri araştırılmıştır.

Tablo 4: Yapı İşlerinde İş Sağlığı ve Güvenliği Kültürünün İncelenmesi

İSG kültürü	Katılımcı Sayısı (n)	% Oran
İSG güvenlik kültürü gelişmiştir.	1	3,70
İSG güvenlik kültürü gelişmemiştir.	18	66,67
İSG güvenlik kültürü gelişmeye devam etmektedir.	8	29,63
Toplam	27	100,00

İş güvenliği uzmanları tarafından %3,70 oranıyla İSG kültürünün geliştiği, %66,67 oranıyla İSG kültürünün gelişmediği ve %29,63 oranıyla İSG kültürünün gelişmeye devam ettiğini düşündükleri tespit edilmiştir.

Yapı işlerinde çalışmakta olan iş güvenliği uzmanları yaklaşık %67 oranında İSG güvenlik kültürünün gelişmemiş olduğunu belirtmişlerdir. Uzmanların yaklaşık %29'u İSG kültürünün gelişmeye devam ettiğini belirtmişlerdir. Yapı işlerinde güvenlik kültürünün oluşmamış olmasının belirtilmesi hem çalışanlar hem de işverenlerin İSG kültürü ve eğitimlerin gerekliliği konusunda yeterli bilince sahip olmadıkları anlamına gelmektedir. İSG kültürünün her bireyinde ve çalışma ortamında oluşturulabilmesi için gerekli eğitim alt yapısının hazırlanması gerekmektedir. Takaoğlu vd. (2018) ilköğretimden başlayarak ilerleyen kademelerde de devam eden bir iş sağlığı ve güvenliği dersinin okul müfredatlarına yerleştirilmesi gerektiğini belirtmişlerdir (Takaoğlu, Kaya ve İri 2018:1-9).

Çalışmadaki bir diğer soru ile çalışanlara verilen toolbox (iş başı) eğitimi, yasal iş sağlığı ve güvenliği eğitimlerinin çalışma alanlarındaki etkinliği araştırılmıştır.

Tablo 5: Çalışanlara Verilen Toolbox (İş Başı) Eğitimlerinin Etkinliğinin İncelenmesi

Eğitim etkinlik yöntemi	Katılımcı Sayısı (n)	% Oran
Toolbox (işbaşı) eğitimleri etkin	20	74,07
Toolbox (iş başı) eğitimleri etkin değil	5	18,52
Görüş bildirmeyen	2	7,41
Toplam	27	100,00

Araştırmaya katılan iş güvenliği uzmanlarının %74,04 oranıyla toolbox eğitimlerinin etkin olduğunu, %18,52 oranıyla işbaşı eğitimlerinin etkin olmadığını belirtmişlerdir. Uzmanların %7,41'i ise hiç görüş bildirmemişlerdir. Yapı işlerinde çalışan iş güvenliği uzmanları işe başlamadan önce yapılan iş planlaması sırasında verilen toolbox eğitimlerinin %74 oranıyla etkin olduğunu düşünmeleri oldukça

önemlidir. Yapı işlerindeki mevcut problemlerin önlenebilmesi için toolbox eğitimlerine gereken önem verilmesi gerektiği düşünülmektedir.

Yasal iş sağlığı ve güvenliği eğitimlerinin çalışma alanlarındaki etkinliği araştırmak amacıyla elde edilen cevaplardan Tablo 6 oluşturulmuştur. Buna göre; araştırmaya katılan iş güvenliği uzmanlarının %44,44 oranıyla yasal mevzuat eğitimlerinin etkin olduğunu ve %33,33 oranıyla yasal mevzuat eğitimlerinin etkin olmadığını belirtmişlerdir. Uzmanların %22,22'si ise görüş bildirmemişlerdir.

Tablo 6: Çalışanlara Verilen Yasal İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimlerinin Etkinliğinin İncelenmesi

Yasal eğitim etkinlik yöntemi	Katılımcı Sayısı (n)	% Oran
Yasal zorunlu eğitimler etkin	12	44,44
Yasal zorunlu eğitimler etkin değil	9	33,33
Görüş bildirmeyen	6	22,22
Toplam	27	100,00

Yapı işlerinde çalışan iş güvenliği uzmanlarının yasal olarak verilmesi zorunlu olan eğitimlerin %44,44 oranıyla etkin olduğunu düşünmeleri ve yasal eğitimlerin, toolbox eğitimlerine göre daha az etkin olduğunu belirtmeleri dikkat çekicidir. İş güvenliği uzmanları tarafından toolbox eğitimlerinin interaktif ve katılım oranının fazla olması sebebiyle yasal eğitime oranla daha etkin olduğu düşünülmüş olabilir.

Çalışmadaki bir diğer soru ile çalışanların yapacakları işe özgü mesleki yetkinliğe sahip olması olası iş kazalarını azaltmadaki etkisi araştırılmıştır. Bu sebeple Tablo 7'de çalışanların mesleki yetkinliğe sahip olmasının iş kazalarına etkisi incelenmiştir.

Tablo 7. Çalışanların Mesleki Yetkinliğe Sahip Olmasının Olası İş Kazalarına Etkisinin İncelenmesi

İş kazalarına etki etme durumu	Katılımcı Sayısı (n)	% Oran
Mesleki yetkinlik önemli	24	88,89
Mesleki yetkinlik önemli değil	3	11,11
Toplam	27	100,00

İş güvenliği uzmanlarının %88,89'u çalışanların mesleki yeterliliğe sahip olmalarının olası iş kazalarını azaltmada önemli olduğunu belirtmişlerdir. Uzmanların %11,11'i ise mesleki yeterliliğin önemli olmadığını belirtmişlerdir. İnsan hayatını yakından ilgilendiren bu meslekte, uzmanların yaklaşık %89'unun mesleki yeterliliğin önemli olduğunu belirtmesi oldukça önemlidir.

Çalışmadaki bir diğer soru ile; iş güvenliği uzmanlarının, çalışanlara verilen iş sağlığı ve güvenliği eğitimleri esnasında herhangi bir zaman baskısı veya yasal verilmesi gereken sürelerin kısa tutturulması gibi sorunlar ile karşılaşma durumları araştırılmıştır. Tablo 8'de bu soruya verilen cevapların yüzdeleri verilmiştir. Konu ile ilgili soruya bir kişi birden fazla cevap vermiştir. Toplam 28 cevap ilgili gruplara dağıtılarak değerlendirme yapılmıştır.

Tablo 8. Çalışanlara Verilen İSG Eğitimleri Esnasında Zaman Baskısıyla Karşılaşmalarının İncelenmesi

Eğitim süreçlerinde karşılaşılan sorunlar	Katılımcı Sayısı (n)	% Oran
Eğitim süreleriyle ilgili sorunla karşılaşmıyorum.	3	10,71
Eğitim sürelerinin kısa tutulması sorunu ile karşılaşıyorum.	22	78,57
Küçük işletmelerde karşılaşıyorum.	1	3,57
Büyük ve kurumsal işletmelerde karşılaşmıyorum.	2	7,14
Toplam	28	100,00

Araştırmaya katılan iş güvenliği uzmanları %78,57 oranıyla verilmesi gereken yasal eğitimlerin kısa tutturulması yönünde cevap vermiş, %10,71 oranıyla eğitim süreleriyle ilgili olarak herhangi bir sorunla karşılaşmadıklarını belirtmişlerdir. Yine uzmanların %7,14'ü büyük ve kurumsal işletmelerde herhangi bir sorun ile karşılaşmadıklarını ve %3,57'si ise küçük işletmelerde bu sorunlar ile karşılaştıklarını belirtmişlerdir. İş güvenliği uzmanlarının %78,57'sinin üretim baskısı nedeniyle işverenlerin eğitim sürelerini kısa tutmaları konusunda baskı gördüklerini belirtmeleri dikkat çekicidir. Yapı işlerinde meydana gelebilecek kazaları önleyebilmek için iş güvenliği uzmanlarının bağımsız olmaları ve iş güvenliğini öncelik olmaktan çıkaracak herhangi bir zorlamayla karşılaşmamaları gerekmektedir. Kayan vd. (2017) yaptıkları çalışmada eğitim süreçlerinin formalite olarak değil de ciddi ve gerekli sürelerde yapılması gerekliliğini belirtmişlerdir (Kayan vd. 2017:45-50).

Çalışmada sorulan diğer bir soru ile İSG uzmanlarının, yapı işlerindeki çalışmalar boyunca sık sık personel değişikliğini iş güvenliği sürecinde nasıl değerlendirdikleri araştırılmıştır. Konu ile ilgili soruya bir kişi birden fazla cevap vermiştir. Cevaplar ilgili gruplara dağıtıldığında toplam 29 olarak bulunmuş, buna göre değerlendirme yapılmıştır. Tablo 9'da bu soruya verilen cevapların yüzdeleri verilmiştir.

Tablo 9. Yapı İşlerindeki Çalışmalar Boyunca Sık Sık Personel Değişikliğinin İş Güvenliği Sürecine Etkisi

Sık sık personel değişikliği durumu	Katılımcı Sayısı (n)	% Oran
Güvenlik Kültürünü/bilinç olumsuz etkiliyor.	8	27,59
İş güvenliği süreçlerini olumsuz etkiliyor.	12	41,38
Kazaları kaçınılmaz kılıyor.	6	20,69
Kuralları benimseyemiyor/ihlal-aksaklık yaşanıyor.	2	6,90
İş güvenliği süreçlerini etkilemiyor.	1	3,45
Toplam	29	100,00

Araştırmaya katılan iş güvenliği uzmanlarına yapı işlerindeki çalışmalar boyunca sık sık personel değişikliğinin iş güvenliği süreçlerine etkisi sorulduğunda, %41,38 oranıyla iş güvenliği süreçlerinin olumsuz yönde etkilendiği, %27,59 oranıyla güvenlik kültürü ve bilincini olumsuz yönde etkilediği, %20,69 oranıyla iş kazalarını kaçılmaz olarak kıldığını belirtmişlerdir. Ayrıca uzmanların %6,90'ı kuralların benimsenmediği ve ihlaller/aksamaların yaşandığını ve %3,45'inin ise iş güvenliği süreçlerini etkilemediğini belirtmişlerdir. İş güvenliği uzmanlarına göre yapı işlerindeki sık sık personel değişikliği %41,38 oranıyla İSG süreçlerini olumsuz etkilemektedir ve bu durumun düzeltilmesiyle yapı işlerinde meydana gelen iş kazalarının azaltılması sağlanabilir.

Çalışmada sorulan diğer bir soru ile iş güvenliği uzmanlarının, çalışılan inşaat alanlarında yetkilerini etkin bir şekilde kullanıp kullanmadıkları sorgulanmıştır. Tablo 10'da iş güvenliği uzmanlarının bu soruya verdikleri cevapların yüzdeleri verilmiştir.

Tablo 10: Yapı İşlerinde Çalışan İş Güvenliği Uzmanlarının İnşaat Alanlarında Yetkilerini Kullanma/Kullanmamalarının İncelenmesi

Uzmanların yetkilerini kullanma durumu	Katılımcı Sayısı (n)	% Oran
Yetkilerimi etkin bir şekilde kullanıyorum.	14	51,85
Yetkilerimi etkin bir şekilde kullanamıyorum.	8	29,63
Yetkilerimi kısmen kullanabiliyorum.	5	18,52
Toplam	27	100,00

Tablo 10'a göre iş güvenliği uzmanlarının inşaat alanlarında %51,85 oranıyla yetkilerini etkin bir şekilde kullanabildikleri, %29,63 oranıyla yetkilerini etkin bir şekilde kullanamadıkları, %18,52 oranıyla ise yetkilerini kısmen kullanabildikleri belirlenmiştir. Yapı işlerindeki çalışmalarda görev alan iş güvenliği uzmanlarının yasalar ile verilmiş olan yetkilerini yaklaşık %30 oranıyla kullanamadıklarını belirtmeleri dikkat çekicidir. İş Güvenliği Uzmanlarının Görev, Yetki, Sorumluluk ve Eğitimleri Hakkında Yönetmelikte işverenler, uzmanlar görevlerini yerine getirirken mesleki bağımsızlık ve etik ilkeler çerçevesinde yürütmelerini sağlamakla yükümlü tutulmuştur (İş Güvenliği Uzmanlarının Görev, Yetki, Sorumluluk ve Eğitimleri Hakkında Yönetmelik 2012). Bu durum; iş güvenliği uzmanlarının, işveren müdahalesi olmadan çalışma haklarını ve iş güvencelerini sağlayacak bir yapının oluşturulabileceğini düşündürmektedir.

Çalışmada sorulan bir diğer soru ile yapı işlerinde çalışan iş güvenliği uzmanlarının, çalışılan firma tarafından verilen ücret/maaş memnuniyetlerini belirlemek istenmiştir. Tablo 11'de bu amaçla oluşturulan yüzdeler verilmiştir.

Tablo 11: Yapı İşlerinde Çalışan İş Güvenliği Uzmanlarının Aldığı Ücretten Memnuniyetlerinin İncelenmesi

Memnun olma durumu	Katılımcı Sayısı (n)	% Oran
Aldığım ücretten memnunum, yeterli	6	22,22
Aldığım ücretten memnun değilim, Yetersiz	19	70,37
Kısmen yeterli	2	7,41
Toplam	27	100,00

Tablo 11'e göre yapı işlerinde çalışan iş güvenliği uzmanları aldıkları maaş/ücretlerin %70,37 oranıyla yetersiz olduğunu belirtmişlerdir. Uzmanların %22,22'sinin aldığı ücretten memnun olduğu ve %7,41'inin ise aldığı ücretin kısmen yeterli olduğunu düşündükleri belirlenmiştir. Yapı işlerinde görev alan iş güvenliği uzmanlarının aldıkları ücretleri %70,37 oranıyla yetersiz bulmaları sorunlu alan olarak görülmüştür.

Çalışmada iş güvenliği uzmanlarına sorulan bir diğer soru ile yapı işlerindeki çalışmalarda fazla mesailerin iş güvenliği süreçlerine etkileri araştırılmıştır (Tablo 12).

Tablo 12: Yapı İşlerindeki Çalışmalarda Fazla Mesailerin İş Güvenliği Süreçlerine Etkileri

Fazla mesainin İSG süreçlerini etkileme durumu	**Katılımcı Sayısı (n)**	**% Oran**
Fazla çalışma iş süreçlerini olumsuz etkiliyor.	9	33,33
Fazla çalışmanın yasal süreçleri aşması sağlık sorunları yaratıyor.	2	7,41
İş kazalarını artırıyor.	12	44,44
Çalışanları memnun ediyor.	4	14,81
Toplam	27	100,00

Tablo 12'ye göre iş güvenliği uzmanları yapı işlerinde yapılan fazla süreler (mesai) ile çalışmaların, %44,44 oranıyla iş kazalarını artırdığını, %33,33 oranıyla fazla mesaili çalışmaların iş süreçlerini olumsuz yönde etkilediğini, %14,81 oranıyla fazla mesailerin çalışanları ücret bakımından memnun ettiğini ve %7,41 oranıyla da fazla çalışmanın yasal süreçleri aşması durumunda sağlık sorunlarını yarattığını belirtmişlerdir. Yapı işlerindeki fazla süreler ile çalışmalarda yaklaşık %44 oranıyla iş kazalarının arttığının ve yaklaşık %33 oranıyla iş süreçlerinin olumsuz etkilediğinin belirtilmesi dikkat çekicidir.

Çalışmada sorulan bir diğer soru ile iş güvenliği uzmanlarının yapı işlerinde iş güvenliği çalışmalarına ayrılan bütçeleri yeterli bulup bulmadıkları araştırılmıştır. Verilen cevaplar Tablo 13'de verilmiştir.

Tablo 13: İş Güvenliği Çalışmalarına Ayrılan Bütçelerin Yeterliğinin/Yetersizliğinin İncelenmesi

Projelerde İSG 'ye ayrılan bütçe durumu	**Katılımcı Sayısı (n)**	**% Oran**
Yeterli buluyorum.	3	11,11
Yetersiz buluyorum.	20	74,07
Projeye göre değişebiliyor.	4	14,81
Toplam	27	100,00

Tablo 13'e göre araştırmaya katılan iş güvenliği uzmanlarının yapı işlerindeki iş güvenliğine ayrılan bütçenin %74,07 oranıyla yetersiz buldukları, %14,81 oranıyla projeden proje göre değişkenlik gösterebildiğini ve %11,11 oranı ile de yeterli bulduklarını belirtmişlerdir. Yapı işlerinde çalışan iş güvenliği uzmanları yaklaşık %74 oranıyla iş sağlığı ve güvenliği çalışmalarına ayrılan bütçenin yetersiz olduğunu belirtmeleri iş sağlığı ve güvenliği yönetim süreçlerindeki performansı azaltabilir. İş güvenliği uzmanlarının bütçeyi yeterli bulmamaları iş güvenliği tedbirlerinin yeterince alınmadığını düşündürmektedir. İş sağlığı ve güvenliği bilim dalı toplumun sağlık ve güvenliğinin temini ve geliştirilmesini amaçlamaktadır. Çalışma gücünün korunması için yasal düzenlemeler yapmakta ve tedbirler almaktadır (Oğuz Erdoğan ve Duman 2022:1014-1022). Bu sebeple tüm sektörlerde olduğu gibi yapı işlerinde de İSG çalışmalarına yeterli bütçenin ayrılması gerektiği düşünülmektedir.

İş güvenliği uzmanlarına sorulan "yapı işleri çalışmalarında yaşanmış olan bir iş kazasında iş güvenliği uzmanı olarak sonuçlarını nasıl değerlendiriyorsunuz?" sorusuyla iş kazalarının sonuçlarını değerlendirmeleri istenmiştir. Soruya bir uzman birden fazla cevap vermiştir. Elde edilen 31 cevap ile değerlendirme yapılmıştır ve Tablo 14'te verilmiştir.

Tablo 14: İş Güvenliği Uzmanlarının Yapı İşleri Çalışmalarında Yaşanan İş Kazalarının Değerlendirme Süreçlerinin İncelenmesi

İş kazası sonrası değerlendirme süreçleri	**Katılımcı Sayısı (n)**	**% Oran**
Şiddeti yüksek kazalardır.	2	6,45
Uzmanlar sorumlu tutulmaktadır.	7	22,58
İSG çalışmalarının gözden geçirilmesi-denetlenmesi	7	22,58
Kök nedene inerek, ekiple değerIendirme	8	25,81
Görmezden gelinmekte	1	3,23
Bir fikrim yok.	1	3,23
Ders alınmıyor.	3	9,68
Genelde küçük kazalar	2	6,45
Toplam	31	100,00

Araştırmaya katılan iş güvenliği uzmanlarına yapı işlerinde yaşanan iş kazası sonuçlarını nasıl değerlendiriyorsunuz sorusuna; %25,81 oranıyla kök nedene inerek, ekip ile değerlendirmede bulunduğunu, %22,58 oranıyla iş güvenliği uzmanlarının oluşan iş kazalarından sorumlu tutulduklarını ve %22,58 oranıyla iş sağlığı ve güvenliği çalışmalarının gözden geçirilmesi ile denetlemelerin düzenli aralıklarla yapılması gerektiğini belirtmişlerdir. Ayrıca uzmanlar %9,68 oranıyla oluşan iş kazalarından ders alınmadığını, %6,45 oranıyla oluşan kazaların genel küçük kazalardan oluştuğunu, %6,45 oranıyla oluşan kazaların şiddeti yüksek kazalar olduğunu ve %3,23 oranıyla da iş kazalarının sonuçları hakkında herhangi bir fikri olmadığını belirtmişlerdir.

Yapı işlerindeki yaşanmış iş kazalarında iş güvenliği uzmanlarının kaza sonucunda sadece %25,81'inin kaza araştırmalarında kök nedenlere inildiğini belirtmiş olmaları dikkat çekicidir. Yine iş güvenliği uzmanlarının %22,58'inin İSG çalışmalarının gözden geçirilerek denetimlerin artırılması gerektiğini belirtmeleri dikkat çeken bir diğer unsurdur.

İş güvenliği uzmanlarına sorulan bir diğer soru ile yapı işlerindeki işverenlerin yasal, hak ve sorumlulukları doğrultusundaki iş güvenliği çalışmalarındaki etkinliğini nasıl değerlendirdikleri sorulmuştur. Verilen cevaplar değerlendirilerek Tablo 15 oluşturulmuştur. Buna göre araştırmaya katılan iş güvenliği uzmanların tamamı işverenlerin İSG çalışmalarında etkin olmadıkları ve yetersiz kaldıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 15: Yapı İşlerindeki İşverenlerin Yasal, Hak ve Sorumlulukları Doğrultusundaki İSG Çalışmalarındaki Etkinliğinin İncelenmesi

İşveren İSG çalışmalarındaki etkinlik durumu	**Katılımcı Sayısı (n)**	**% Oran**
İSG çalışmalarında etkin (yeterli)	0	0,00
İSG çalışmalarında etkin değil (yetersiz)	27	100,00
Toplam	27	100,00

Yapı işlerindeki işverenlerin yasal, hak ve sorumlulukları doğrultusundaki İSG çalışmalarına katılmamaları, işverenlerin bu konuya yeteri kadar gerekli önemi vermediklerini düşündürmektedir. Bu durum yapı işlerinde iş kazalarının azaltılmasındaki önemli engellerden biri olabilir. Çulha ve Hüseyinli (2020) yaptıkları çalışmada; işverenlerin projenin hazırlık aşamasında sağlık ve güvenlik planını hazırlamaları, çalışanların görüşlerini alarak çalışmalara katılımlarını sağlamaları, eğitimsiz ve çok tehlikeli işlerde çalışabilir raporu olmayan işçileri çalıştırmamaları gerektiğini belirtmiştir (Çulha ve Hüseyinli 2020:1429-1460).

Yapı işlerinde çalışan iş güvenliği uzmanlarına sorulan bir diğer soru ile çalışma hayatında sunulan imkanları yeterli bulup, bulmadıkları araştırılmıştır. Verilen cevaplar Tablo 16'da düzenlenmiştir.

Tablo 16: İş Güvenliği Uzmanlarının Çalışma Hayatında Sunulan İmkanları Yeterli/Yetersiz Bulmasının Değerlendirilmesi

İmkanları yeterli bulma durumları	**Katılımcı Sayısı (n)**	**% Oran**
İmkanlar yeterli	7	25,93
İmkanlar yetersiz	16	59,26
Kısmen yeterli	4	14,81
Toplam	27	100,00

Tablo 16'ya göre iş güvenliği uzmanları %59,26 oranıyla imkanların yetersiz olduğunu, %25,93 oranıyla imkanların yeterli olduğunu ve %14,81 oranıyla imkânların kısmen yeterli olduğunu belirtmişlerdir. İş güvenliği uzmanlarına çalışma hayatında sunulan imkanların yaklaşık %59 oranıyla yetersiz olduğunu belirtmeleri yapı işlerinde çalışma hayatındaki imkanların geliştirilmesi gerektiğini düşündürmektedir.

Çalışmada sorulan bir diğer soru ile iş güvenliği uzmanlarına; yapı işlerinde verilen yasal eğitimlerin veya toolbox eğitimlerin saha uygulamalarında karşılığını göremediğinizde nasıl bir yol izledikleri sorusu sorulmuştur. Elde edilen 33 cevap değerlendirilmiş ve Tablo 17'de düzenlenerek verilmiştir. Buna göre iş güvenliği uzmanları %33,33 oranıyla ceza-ödül sistemi uygulanmalı veya tutanak tutularak işverene yazılı bildirimde bulunulmalı, %30,30 oranıyla verilen eğitim tekrarlanmalı, %21,21 oranıyla verilen eğitim metodu değiştirilmeli, %15,15 oranıyla da bireysel eğitim verilmesi gerektiğini belirtmişlerdir.

Tablo 17: Yapı İşlerinde Verilen Yasal Eğitimlerin veya Toolbox (İşbaşı) Eğitimlerin Saha Uygulamalarına Yansımadığında İzlenecek Tutumların İncelenmesi

Eğitim sonrası metot durumu	**Katılımcı Sayısı (n)**	**% Oran**
Eğitim tekrarı	10	30,30
Eğitim metodu değişikliği	7	21,21
Bireysel Eğitim	5	15,15
Ceza ve ödül sistemi (tutanak tutma-işverene bildirme)	11	33,33
Toplam	33	100,00

Çalışmada sorulan bir diğer soru ile iş güvenliği uzmanlarının, çalışma hayatında İSG uzmanlık alanının dışında ilave başka bir alanda görevlendirilip görevlendirilmemeleri araştırılmıştır. Verilen cevaplar Tablo 18'de verilmiştir. Buna göre araştırmaya katılan iş güvenliği uzmanları %66,67 oranıyla uzmanlık alanı dışında görevlendirilmediklerini ve %33,33 oranıyla uzmanlık alanın dışında ek görev yaptıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 18: İş Güvenliği Uzmanlarının, Uzmanlık Alanı Dışında İlave Başka Bir Alanda Görevlendirilip/Görevlendirilmemelerinin İncelenmesi

Uzmanlık alanı dışında görevlendirilme durumu	Katılımcı Sayısı (n)	% Oranı
Uzmanlık alanım dışında ek görev yaptım.	9	33,33
Uzmanlık alanım dışında görevlendirilmedim.	18	66,67
Toplam	27	100,00

İş güvenliği uzmanlarının yaklaşık %33 oranıyla uzmanlık alanı dışında ek görevler yapmaları sorunlu alan olarak görülmüştür. İSG çalışmaları yoğun emek ve sürekli gözetim-denetim gerektiren çalışmalardır. Bu durum, iş güvenliği uzmanlarına farklı alanlarda görevlerin verilmesinin yapı işlerinde meydana gelen iş kazalarının azaltılamamasında bir etken olabileceğini düşündürmektedir.

Çalışmada yapı işlerinde görevli iş güvenliği uzmanlarına sorulan bir diğer soru ile yapı işleri çalışmalarındaki dış denetimlerin yeterli olup olmadığı araştırılmıştır. İş güvenliği uzmanlarının cevapları Tablo 19'da verilmiştir. Araştırmaya katılan iş güvenliği uzmanları %92,59 oranıyla yapı işlerindeki dış denetimlerin yetersiz olduğunu ve %7,41 oranıyla denetimlerin yeterli olduğunu belirtmişlerdir. İş güvenliği uzmanlarının denetimlerin yetersiz olduğunu belirtmeleri oldukça önemlidir. Bu durum denetimlerin yeterince yapılmasının gerekli olduğunu düşündürmektedir.

Tablo 19: Yapı İşleri Çalışmalarındaki Dış Denetimlerin Yeterli Olup/Olmamasının İncelenmesi

Yeterli veya yetersiz olma durumu	Katılımcı Sayısı (n)	% Oran
Yeterli buluyorum	2	7,41
Yetersiz buluyorum	25	92,59
Toplam	27	100,00

Çalışmada sorulan başka bir soru ile; iş güvenliği uzmanlarının yapı işlerindeki çalışılan süre zarfında kendilerini yetersiz veya geliştirilmeye açık olan yönlerinin olup olmadığı araştırılmıştır. Elde edilen 41 cevap Tablo 20'de gösterilmiştir. Buna göre iş güvenliği uzmanlarının %68,29'unun her zaman geliştirilmeye açık yönlerinin olduğu ve %29,27'sinin yetersiz hissettikleri belirlenmiştir. Ayrıca uzmanların sadece %2,44'ünün yetersiz hissetmedikleri belirlenmiştir.

Tablo 20: İş Güvenliği Uzmanlarının Yapı İşlerindeki Çalışmalarında Kendilerini Yeterlilik Açısından Değerlendirmeleri

Yetersiz veya gelişime açık olma durumu	Katılımcı Sayısı (n)	% Oranı
Yetersiz hissettim	12	29,27
Her zaman geliştirilmeye açık	28	68,29
Yetersiz hissetmedim	1	2,44
Toplam	41	100,00

İş güvenliği uzmanlarının yaklaşık %29'unun kendilerini yetersiz hissetmeleri yapı işleri alanlarında ek eğitimlere ve uygulamalara ihtiyaç olduğunu göstermektedir. Uzmanların sadece %2'sinin kendilerini yetersiz hissetmemeleri bu alanda gelişime ihtiyaç olduğunu göstermektedir. İş güvenliği uzmanlarının mesleki deneyime sahip olmadan mezun olur olmaz uzman olarak faaliyet yürütmeleri sebebiyle bu olumsuzluklar yaşanıyor olabilir. İş güvenliği uzmanları belirli bir süre deneyim kazandıktan sonra yetki almaları bu sorunun çözülmesine destek olabilir. Yapı işlerindeki iş güvenliği uzmanlarının, yenilikleri takip etmeye gönüllü ve kendilerini geliştirmeye açık olmaları sektör açısından oldukça önemlidir.

Anket çalışmasına katılan iş güvenliği uzmanlarından son olarak eklemek istedikleri herhangi bir konu varsa belirtmeleri istenmiştir. Uzmanların yarısından fazlası;

- İSG çalışmalarının bir zorunluluk değil kültür olması gerektiğini,
- zamanla İSG kültürünün geliştiğini,
- güvenlik kültürünün aileden başlayıp okul öncesi ve ilköğretimle devam etmesi gerektiğini,
- İş güvenliği uzmanının işverene değil farklı bir sisteme bağlı olması gerektiğini,
- gerekli yaptırım ve denetimlerin sıklaştırılması gerektiğini,
- ücretlerin tatmin edici olmadığını

belirtmişlerdir. Yapı işlerinde görev alan iş güvenliği uzmanlarının, güvenlik kültürünün gelişmesi için bu kültürün çok daha erken yaşlarda kazandırılması gerektiğini düşündükleri görülmüştür.

5. SONUÇ

Çalışma hayatında iş sağlığı ve güvenliği süreçlerini güvenli ve sağlıklı bir şekilde yürütebilmenin temelinde, çalışma ortamında bulunan çalışanların ve işverenlerin bu süreçlere tam katılımıyla sağlanabilmesi yatmaktadır. İş sağlığı ve güvenliği çalışmaları iş güvenliği uzmanlarının rehberliğinde; işveren ve çalışanlarla birlikte İSG kültürü oluşturularak, İSG süreçlerine tam katılımın teşvik edilmesi ve interaktif eğitim modelleri geliştirilerek gerçekleştirilmelidir.

İş sağlığı ve güvenliği saha uygulamalarındaki denetim, izleme süreçlerinin etkin bir şekilde iş güvenliği uzmanları tarafından yapılması oldukça önemlidir. Bu denetimlerin etkin bir şekilde yapılması oluşabilecek iş kazalarının önlenmesi açısından önemlidir. Ayrıca çalışanların emniyetli bir şekilde çalışmalara katılmasının izlenmesi ve İSG kültürünün çalışma alanlarındaki etkinliğinin görülebilmesi bakımından gereklidir. İşveren ve çalışanların iş güvenliği denetimleri esnasında hassasiyetlerinin artırılması ve İSG çalışmalarına uyumluluğun sağlanması adına küçük ancak etkili bir eğitim ile güvensiz davranışların önüne geçilebilir.

Yapı işleri çalışma alanlarında çalışanların eğitim seviyelerinin düşük ve yetersiz olması sebebiyle güvenlik kültürünün gelişmemiş olması, çalışanların çalışma alanlarındaki güvensiz davranışlarının artmasına neden olmaktadır. Bu durumda işverenlerin ve çalışanların güvenli davranış modelleri üzerine eğitim almaları sağlanarak güvenlik kültürünün oluşturulabilmesine katkı sağlanabileceği düşünülmektedir.

Yapı işleri faaliyetleri çok tehlikeli sınıfta yer alması sebebiyle verilmesi gereken yasal mevzuat eğitim süresi 16 saat olup, yıllık planlama içerisinde bölünerek verilebilir. Çalışanlara verilen yasal mevzuat eğitimleri 1 yıl süre ile geçerlidir. Çalışanlara verilen yasal eğitimlerin, çalışanların anlayacağı, mevcut çalışmalara uygun, dikkat çekici, öğretici nitelikte hazırlanması ve çalışanlara sunulması interaktif katılımı artırabilir. Ayrıca yasal zorunluluk olan eğitim sadece çalışanlara verilmeyip, işverenler içinde yasal düzenlemelerde ayrı bir başlık açılarak eğitimler zorunlu hale getirilebilir.

İş sağlığı ve güvenliği eğitimlerinin yasal olarak verilmesi gerektiği 6331 sayılı kanun çerçevesinde düzenlenmiş olup, yasal hak olarak çalışanlara verilmesi zorunludur. Bu vesile ile eğitimlerin üretim, imalat gibi durumlar gerekçe gösterilerek kısa tutturulması veya gereksiz görülmesi gibi durumların ortadan kaldırılarak, eğitimin niteliksel olarak geliştirilmesi için öncelikle iş güvenliği kültürünün gelişimine katkı sağlayacak teşviklerin hayata geçirilmesi, geliştirilmesi ve iyileştirilmesi için dış denetimlerin artırılması, idari para cezalarının caydırıcı şekilde uygulanması çözümleyici olarak görülebilir.

Yapı işlerindeki çalışmaların mevsimlik, geçici veya kısa süreli olmasının yanında sürekli olarak çalışan sirkülasyonun olması, iş süreçlerini olumsuz yönde etkilediği gibi her yeni çalışanın çalışma ortamına adaptasyonunun sağlanamaması, iş verimliliğinde düşüşlerin yaşanması, mevcut tehlike ve risklerin farkına varılamaması, tekrardan eğitim süreçlerinin sil baştan başlanması gibi durumları beraberinde getirmektedir. Bu durumların iyileştirilebilmesi için işe alınacak çalışanların işe uygunluğu, işe yeterliliği, tecrübeli olması, çalışmaya istekli olması gibi durumların gözden geçirilerek işe alımların yapılması mevcutta sık sık görülen personel değişikliğini düşürebilir.

İş sağlığı ve güvenliği uzmanlarının yetkileri 29.12.2012 tarihli 28512 sayılı 'İş Güvenliği Uzmanlarının Görev, Yetki, Sorumluluk ve Eğitimleri Hakkında Yönetmelik ile düzenlenmiş olup, bu kapsamdaki hiçbir yetkisi kısıtlanamaz. İş güvenliği uzmanlarının yetkilerinin kısıtlanmasının kronik bir sorun haline gelmiş olması birçok sorunu ve sorumluluğu da beraberinde getirmektedir. Bu sebeple; iş sağlığı ve güvenliği profesyonellerinin farklı bir sistemden maaşlarını alarak görevlerini ve yetkilerini tam anlamıyla kullanmalarını sağlayacak bir sistemin geliştirilmesi sağlanabilir.

Yapı işleri çalışmaları sektör bazlı dinamik bir yapıya sahiptir. Bu nedenle stratejik planlamanın proje başlanmadan önce yapılması önem arz etmektedir. İş başlangıcı ve iş sırasında gerekli olacak önlemler ile tüm ihtiyaçların ekonomik boyutları belirlenerek planlanmalı ve gerekli aksiyonlar zamanında alınmalıdır. Burada çoğunlukla işverenlerin iş sağlığı ve güvenliği çalışmalarına bakış açıları ve verdiği önemle doğru orantılı olmakla beraber gerekli olacak sarf malzeme ihtiyaçlarının temin edilmesi sağlanmalıdır. Sağlanamaması durumlarında ise yapmış oldukları işlerde kalite ve prestij kayıplarının olabileceği ve olumsuz dönüşler yaratabileceği işverenlere anlatılmalıdır.

Yapı işleri çalışmalarında meydana gelen iş kazalarının sebep ve sonuçları incelendiğinde iş sağlığı ve güvenliği yönünden noksanlıkların olup, olmadığının incelenmesi olası oluşabilecek yeni iş kazalarının önüne geçilmesi adına önemlidir. Yaşanan iş kazalarının sebebinin çalışma ortamı kaynaklı mı ya da çalışanın güvensiz davranışları mı olduğu belirlenmelidir. İşyerlerinde meydana gelen iş kazalarının incelenebilmesi adına çeşitli inceleme yöntemleri bulunmaktadır. Kazanın uygun bir yöntemle incelenmesi elzemdir. Yapı işlerinde çalışma alanlarındaki yapılan denetimlerin gözden geçirilmesi, belirlenen noksanlıkların giderilerek iyileştirme süreçlerinin etkin bir biçimde yürütülmesi gerekli olup, tehlike ve risklerin minimize edilmesi için proaktif yaklaşımla önlem alınması önem arz etmektedir.

İSG kültürünün çalışma alanlarındaki etkinliğinin görülebilmesi için denetimler gereklidir ve sayıları artırılabilir.

İş güvenliği uzmanlarına göre; iş sağlığı ve güvenliği profesyonellerinin emeği karşılığında aldıkları ücret/maaş gibi durumların yetersiz olması ve tatmin edici olmayışı sorun teşkil etmektedir. Bu konuda bir düzenlenme yapılarak ekonomik açıdan daha rahat olan iş sağlığı ve güvenliği uzmanlarının daha verimli çalışmaları sağlanabilir.

İş güvenliği uzmanlarının göre; yapı işleri çalışma alanlarında verilen işbaşı eğitimlerinin saha uygulamalarında etkin olduğu belirtilmiştir. Bu eğitimlerin yaygınlaştırılması sağlanabilir ve rehber dokümanlar hazırlanabilir. İş güvenliği uzmanları görevleri ve sorumlulukları gereği iş sağlığı ve güvenliği süreçlerinde rehberlik ve danışmanlık etmekle sorumludurlar. İş güvenliği uzmanlarının uzmanlık alanı dışında ilave görevleri olmadığında rehberlik ve danışmanlık süreçlerini daha iyi yönetebilirler.

KAYNAKÇA

Çulha, Ş. ve Hüseyinli, N. (2020). İnşaat Sektöründe İş Güvenliği Uzmanları Açısından Yüksekte Çalışma Uygulamalarının Değerlendirilmesi. *Çalışma ve Toplum*, 3, 1429-1460.

İş Güvenliği Uzmanlarının Görev, Yetki, Sorumluluk ve Eğitimleri Hakkında Yönetmelik (2012). T.C. Resmî Gazete (28512, 29.12.2012). ÇSGB (T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı).

İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu (2012). T.C. Resmî Gazete (28339, 30.06.2012). ÇSGB (T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı).

Kandemir, H. (2020). *İnşaat Sektöründe İSG Proseslerinin Belirlenmesi Üzerine Karar Destek Sistemi Uygulamasının Geliştirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Esenyurt Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, (Yök No: 617242).

Kayan, Y., Doğruyol, M., Gültekin, M.Ş., Gültekin, M.C., Ayhan, E. ve Kuncan, O. (2017). İş Güvenliği Uzmanlarının Yaşadıkları Sorunlar Üzerine Bir Araştırma. *Bilim ve Gençlik Dergisi*, 5(2), 45-50.

Namal, B., Kanber, H. ve Kavas, M.V. (2016). İş Güvenliği Uzmanlarının Ücretlerini Denetledikleri Kurumlardan Almaları Nedeniyle Karşılaştıkları Etik Sorunlar. *Türkiye Biyoetik Dergisi*, 3(3), 146-164.

Oğuz Erdoğan, F. ve Duman, O. (2022). Bir Boyahanede Patlayıcı Ortam Oluşumunun Standartlara Göre İncelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Mühendislik Bilimleri Dergisi*, 28(7), 1014-1022.

Saral, A. (2017). *İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimlerinin Çalışanlardaki İş Sağlığı ve Güvenliği Farkındalığına Etkisinin İncelenmesi: Yapı Sektöründe Bir Araştırma.* Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, (Yök No: 478764).

Sosyal Güvenlik Kurumu İstatistik Yıllıkları (2022) http://www.sgk.gov.tr/wps/portal/sgk/tr/kurumsal/istatistik/sgk_istatistik_yilliklari.

Takaoğlu, Z.B., Kaya, E.Ç. ve İri, N.İ.Ö. (2018) İş Güvenliği Uzmanlarının Yaşadığı Sorunlar. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 7(2), 1-9.

Taşkıran, G. (2016). Güvencesiz İş Güvenliği Uzmanları, Piyasalaşan İş Güvenliği: Bir Alan Araştırması. *Çalışma ve Toplum*, 4, 1747-1768.

Tülü, M. (2014). *İş Sağlığı ve Güvenliği Hizmetlerinde İSG Profesyonellerinin Algı ve Beklentileri*. İş Sağlığı ve Güvenliği Uzmanlık Tezi, Ankara.

Ek 1- Çalışmada kullanılan anket soruları

Yapı İşlerinde Çalışan İş Güvenliği Uzmanlarının İş Yaşamı Hakkında Anket Soruları

1. Danışmanlık / rehberlik etmiş olduğunuz çalışanlar ve işverenlerin iş sağlığı ve güvenliği çalışmalarına katılımlarını nasıl değerlendiriyorsunuz?
2. Çalışma alanlarına ilişkin gözlem, denetim izleme süreçlerinde yaşamış olduğunuz sorunlar nelerdir?
3. Yapı işlerindeki çalışma alanlarında iş sağlığı ve güvenliği kültürünü nasıl değerlendiriyorsunuz?
4. Çalışanlara verilen toolbox (iş başı) eğitimi, yasal iş sağlığı ve güvenliği eğitimlerinin çalışma alanlarındaki etkinliğini nasıl açıklarsınız?
5. Çalışanların yapacakları işe özgü mesleki etkinliğe sahip olması olası iş kazalarını indirgemede nasıl bir öneme sahiptir?
6. Çalışanlara verilen iş sağlığı ve güvenliği eğitimleri esnasında herhangi bir zaman baskısı veya yasal verilmesi gereken sürelerin kısa tutturulması gibi sorunlar ile karşılaştınız mı?
7. Yapı işlerindeki çalışmalar boyunca sık sık personel değişikliğini iş güvenliği sürecinde nasıl değerlendiriyorsunuz?
8. Çalıştığınız inşaat alanlarında yetkilerinizi etkin bir şekilde kullandığınızı düşünüyor musunuz?
9. Yapı işlerinde görev alırken, çalışılan firma tarafından sizlere verilen ücret/maaş sizi memnun ediyor mu?
10. Yapı işlerindeki çalışmalarda fazla mesaileri iş güvenliği süreçlerinde nasıl değerlendiriyorsunuz?
11. Yapı işleri çalışmalarında iş güvenliği çalışmalarına ayrılan bütçeleri yeterli görüyor musunuz?

12. Yapı işleri çalışmalarında yaşanmış olan bir iş kazasında iş güvenliği uzmanı olarak sonuçlarını nasıl değerlendiriyorsunuz?
13. Yapı işleri çalışmalarında çalıştırılacak iş güvenliği uzmanlarında aranılan kriterler (yaş, cinsiyet, mezuniyet, mesleki tecrübe, evli-bekar gibi.) durumların sorgulanmasını sizler kendi açınızdan nasıl değerlendiriyorsunuz?
14. Yapı işlerindeki işverenlerin yasal, hak ve sorumlulukları doğrultusundaki iş güvenliği çalışmalarındaki etkinliği nasıl değerlendiriyorsunuz?
15. Çalışma hayatınızdaki organizasyonel çalışmalarda planlı ve koordineli çalışma sizin için ne derece önemlidir?
16. Çalışma hayatınızda sizlere sunulan imkanları yeterli buluyor musunuz, yeterli değil ise önerileriniz nelerdir?
17. Yapı işlerinde verilen yasal eğitimlerin veya toolbox (işbaşı) eğitimlerin saha uygulamalarında karşılığını göremediğinizde nasıl bir yol izlersiniz?
18. Çalışma hayatınızda zaman baskısı, zamanı yönetememe, stress, mobbing gibi durumlara maruz kaldınız mı?
19. Çalışmış olduğunuz işverenlerin eğitimsiz olması veya yasal hak ve sorumluluklarını tam anlamıyla bilmemesini nasıl değerlendiriyorsunuz?
20. Çalışma hayatınızda ilgili uzmanlık alanınız dışında ilave başka bir alanda görevlendirildiniz mi? Bu tarz alan dışı görevlendirmeleri nasıl değerlendiriyorsunuz?
21. Yapı işleri çalışmalarındaki dış denetimlerin (Çalışma Bakanlığı) yeterli olduğunu düşünüyor musunuz?
22. Yapı işlerindeki çalıştığınız süre zarfında kendinizin yetersiz veya geliştirilmeye açık olan yönleriniz olduğunu hiç düşündünüz mü?
23. Başka farklı konularda eklemek istediklerinizi ifade edebilir, açıklayabilirsiniz?